

AKÜ SEISUKOHAD RIIGIKOGU VALIMISTEKS 2019

MEIE VISIOON ON KESTLIK EESTI

Arengukoostöö Ümarlaud on veendunud, et ainus viis, kuidas Eesti saaks tähistada 200. juubeliaastat, on kestliku arengu põhine lähenemine. See tähendab, et Eesti elu, arenguteede ja poliitiliste otsuste kriteeriumid on majandusarengu ja julgeoleku kõrval kõikidest inimestest hooliv ja õiglane ühiskond ning looduskeskkonna hoidmine ja väärtustamine.

Eesti võttis 2015. aastal koos teiste ÜRO riikidega vastu 17 kestliku arengu eesmärki (*Sustainable Development Goals*) ja kohustuse mõõta edusamme kestliku arengu valdkonnas. Arengukoostöö Ümarlaud soovib, et kestliku arengu eesmärgid saaks praktiliseks tööriistaks, mille abil pikaajalisi strateegiaid välja töötada ja mõõta. Selgitame oma seisukohti ja anname poliitikasoovitused erakondadele 2019. aasta Riigikogu valimiste eel.

EESTI KLIIMAPOLIITIKA PEAB OLEMA AMBITSIOONIKAS

Keskonnaprobleemidest on globaalses kontekstis suurim väljakutse kliimamuutustega toimetulemine. Lisaks arengumaadele, mida ohustavad kõrbestumine, üleujutused ja ekstreemsed keskkonnakatastroofid, on muutuste tagajärgi näha ka Eestis. Muutused sunnivad loomi elukohta vahetama, aastaajad hägustuvad ning Eesti metsades elavate loomade toidulaud väheneb. Lisaks rikuvad ekstreemsed ilmaolud põllumeeste saagi, millest sõltub nii inimeste sissetulek kui meie toidulaud.

2015. aastal kokkulepitud Pariisi kliimaleppes püüeldakse selle poole, et maailma keskmise temperatuuri kasv jääks alla 2 °C võrreldes tööstuspöörde eelse ajaga. 2018. aasta kliimamuutuste ekspertühma (IPCC) aruanne näitab aga vajadust hoida tõus alla 1,5°C, kuigi praeguste trendide jätkudes tõuseb temperatuur aastaks 2100 üle 2°C. Temperatuuri tõus tähendab muuhulgas magevee vähenemist, meretaseme tõusu, suure hulga korallide hävimist, pikemaiaid põudasid ja saagikuse vähenemist, samuti mitmete ökosüsteemide hävimist.

Praeguse kliimapoliitika vajakajäämisi ilmestab fakt, et kuigi Eestist armastatakse mõelda kui loodussõbralikust roheriigist, oleme Euroopa Liidu keskmisega võrreldes kolm korda suuremad saastajad. Meie negatiivse panuse heitgaaside kogusesse annab suuresti põlevkivist sõltuv energiasektor, kusjuures 2000. aastaga võrreldes suurenesid Eesti heitkogused 2016. aastaks üle 13%. Euroopa Liidus on plaan vähendada heitkoguseid 2030. aastaks 55% ning aastaks 2050 olla juba täiesti heitevaba.

Soovitused

- Eesti peab olema kliimaeesmärkides ambitsioonikas ning vähendama märgatavalt oma kasvuhoonegaaside heitekoguseid, mille peamised allikad on põlevkivist sõltuv energiasektor, aga ka põllumajandus, tööstus ja jäätmekäitlus.
- Eesti peab võtma suuna rohelse energiatootmise poole ning 2050. aastaks olema süsinikuheidetest vaba. On vaja silmas pidada, et süsinikuheidet tekivad ka juhul, kui põlevkivi põletamiselt liigutakse põlevkiviõli tootmisele ning seda kasutatakse väljaspool Eestit.
- Eestil peab olema plaan, kuidas loobuda põlevkivipõhisest energitootmisest. Sealjuures tuleb arvestada põlevkivil põhineva energiatootmise regionaalse ja sotsiaalmajandusliku mõjuga - vajalik on tagada tööhõive stabiilsus ja sotsiaalsete riskide maandamine Ida-Virumaal.

EESTI PEAB JÄTKAMA MÕJUSA ARENGUKOOSTÖÖ TEGEMIST

Eesti on arengukoostööd teinud alates aastast 1998 ning selle ajaga toetanud riigi- kui ka inimarengut naabruskonnas ning kaugemal Aasias ja Aafrikas. 2017. aasta seisuga on Eesti ametlik arenguabi tase 0.17% RKT-st, 2030. aastaks oleme lubanud jõuda sihttasemeni 0.33% RKT-st.

Arengukoostöö tegemine ning meie kogemuste, oskuste ja lahenduste jagamine Euroopast väljaspool on oluline vahend, kuidas Eesti saab kujundada sellist maailma, kus ise elada tahame - inimõigustest lähtuvat, seadustel ja kokkulepetel baseeruvat ning iga inimese heaolust hoolivat.

Eesti peab jälgima poliitikate sidusust arengukoostöös, mis tähendab, et kõik arengumaadele mõju avaldavad EL ja riikliku tasandi poliitikad peavad olema omavahel kooskõlas. Näiteks, ühelt poolt annab EL arenguabi, kuid samas soodustavad osa ELi poliitikat arengumaade vaesumist. Ka Eestil riigil on kohustus jälgida, kuidas meie otsused mõjutavad inimesi üle kogu maailma.

Maailma Majandusfoorumil avalikustatud Oxfami raport maailma ebavõrdsusest näitab, et maailma rikkamad 26 inimest omavad sama palju vara kui 3,8 miljardit vaesemat inimest. Jätkuv ebavõrdsuse kasv vähendab võimalusi inimestel jõuda adekvaatse arstiabi, hariduse ja teiste avalike teenusteni, mis on olulised nii riigi- kui inimarengu seisukohast. Sellest lähtuvalt on tähtis tõsta Eesti arengukoostöö mõju ja rahastust.

Soovitused

- Eesti peab jätkuvalt tegelema rahvusvahelise arengukoostööga; tagama, et arengukoostöö rahastus panustaks vaesuse vähendamisse ning kasvatama järk-järgult arengurahastust, et jõuda 2030. aastaks tasemele 0.33% SKP-st.
- Eesti arengukoostöö peab lähtuma sihtriigi vajadustest, olema paindlik ning arvestama lisandväärtusega, mida suudame pakkuda.
- Eesti arengukoostööle annab lisandväärtust digitaalne pädevus, kuid see peab lähtuma sihtriigi vajadustest ning garanteerima, et mõju jõuaks ka sihtriigi vaesemate ja haavatamate kodanikeni.
- Eesti peab suurendama poliitikate sidusust arengukoostöös, et vähendada vastuolulisi mõjusid poliitilistes otsustes ja luua suuremat sünergia nende poliitikate vahel, mis mõjutavad arenguriikide heaolu ning aitavad kaasa globaalse kestlikkuse tagamisele.

EESTI PEAB TARBIMA JA TOOTMA, ARVESTADES MÕJU KESKKONNALE

Kasvav tarbimine paneb keskkonna järjest suurema surve alla. Tootmine ja ressursikasutus on ületanud meie planeedi taastootmise võimekuse. Sellest lähtudes peame arvestama nii tarbimisel kui tootmisel tekitatud jalajäljega ja tegema endast oleneva, et see oleks neutraalne või positiivne.

Eesti majandusel on läinud hästi - suurenenud sissetulekud on toonud kaasa tarbimise kasvu ja üha kiirema tarbimistsükli, mille tagajärjed on looduskeskkonna hävimine, majanduslik ebavõrdsus ja arenevate riikide inimeste ekspluateerimine.

Oluline on ka vähendada tekkivate jäätmete hulka ja leida võimalusi suurema hulga jäätmete ringlusesse võtmiseks ning ringmajanduse mudeli edasi arendamiseks - ringmajandus peab saama riigis läbivaks lähenemiseks, mitte jääma keskkonnast hoolivate inimeste nišiteemaks. Näiteks, 2016. aastal võeti ELis ringlusesse 46% olmejäätmetest, kuid Eesti näitaja oli 28% ehk üks väiksemaid Euroopa Liidus.

Soovitused

- Eesti peab vastu võtma tegevuskava järk-järguliseks üleminekuks ringmajandusele. Suurendama peab olmejäätmete ringlusesse võtmist ja toetama innovatsiooni, mis aitab ettevõtetel efektiivsemalt ringmajanduse põhimõtteid rakendada.
- Eestis tarbimist ja tootmist kujundavate poliitikate loomisel tuleb silmas pidada poliitikate sidususe aspekti. Globaalse ja koduse kestliku arengu eeldus on poliitikal, mille positiivne mõju Eestis ei too kaasa negatiivset mõju keskkonnale ja inimeste heaolule kolmandates riikides.

MAAILMAHARIDUS

Globaalsete probleemide lahendamiseks on vaja lisaks rahvusvahelistele poliitikatele ka Euroopa ja Eesti elanike panust. Selleks on vaja võimalikult hästi haritud elanikke ja haritus ei tähenda vaid koolis käidud aastaid, vaid kodaniku- ja maailmaharidust mudilase-east vanaduspõlveni.

Kodanikuharidus toetab oskuste, teadmiste ja väärtushinnangute kaudu vastutustundlikku ühiskonnaelus osalemist. See inimene oskab oma elu juhtida, ühiskonnaelu mõjutada ja otsustes kaasa rääkida.

Maailmahariduse eesmärk mõtestada maailma kui tervikut ning mõista enda rolli laiemas pildis. See on peamine tööriist globaalsete väljakutsete mõistmiseks ja lahendamiseks, mis annab inimestele teadmised ja oskused enda valikute kaudu maailma paremaks luua. See pakub võimalikke lahendusi ning on üles ehitatud põhiväärtustele nagu koostöö, solidaarsus ja kaasamine.

Soovitused:

- Maailmaharidus on integreeritud õppekavadesse igal õppetasel lasteaiast elukestva õppeni.
- Maailmahariduse projekte ja tegevusi rahastatakse järjepidevalt.
- Maailmaharidus on osa arengukoostöö- ja hariduspoliitikast.